

4.3.2.2 Piiriülene reservvõimsuste varude aktiveerimine ja vastukaubandus

Avariireservide realiseerimise all mõistetakse tegevust, millega genereeriva seadme või võrguelemendi väljalülitumise tagajärjel tekkinud vahetusvõimsuse saldo hälbe või võrguelemendi ülekoormuse likvideerimiseks suurendatakse avariireservi võimsust hoidvate generaatorite poolt võrku antava võimsuse suurus.

Reservvõimsuse suuruse määramisel arvestatakse elektrisüsteemi suurima võrguelemendi võimsusega. Eesti elektrisüsteemis on suurima ühikvõimsusega seadmeks EstLink 2. See tähendaks, et Eesti elektrisüsteemis peaks paralleelselt EstLink 2 ühendusega olema 650 MW ulatuses avariireservi, mis võimaldaks katta ühenduse väljalangemisel tekkiva võimsuse puudujäägi. Kuna sellises mahus avariireservi omamine pole majanduslikult mõistlik, on ühisesse sünkroonlasse kuuluvate süsteemihaldurite vahel sõlmitud koostöölepe, mis kohustab kõiki lepingu osapooli hoidma kohustuslikus korras avariireserve.

Teiste riikide süsteemihaldurite avariireservide kasutamise eelduseks on kahepoolsed lepingud. Riikidevaheliste liinide ülekoormuse likvideerimiseks vajalike avariireservide käivitamise korraldab nende liinide ristlõike juhtimise eest vastutav dispetšer.

Tänaseks on Eesti elektrivõrgus süsteemiavariide korral kasutamiseks omad avariireservid. Kahe Kiisal asuva avariireservelektrijaama koguvõimsus on 250 MW. Eestis paikneva reservvõimsuse aktiveerimiseks antakse korraldus vajaliku koguse reguleerimisreservi aktiveerimiseks reguleerimisreservi pakkuja poolt määratud isikule Eleringi juhtimiskeskuse poolt. Korraldus Kiisa avariireservelektrijaamade käivitamiseks antakse SCADA süsteemi kaudu.

Väljaspool Eestit paikneva reservvõimsuse piiriüleseks aktiveerimiseks antakse korraldus naaberelektrisüsteemihalduri juhtimiskeskuse dispetšerile, kes korraldab reservvõimsuse aktiveerimise oma vastutuspiirkonnas. Eestis paikneva

reservvõimsuse aktiveerimine naabersüsteemihalduri jaoks toimub ainult läbi Eleringi juhtimiskeskuse. Reservvõimsuste aktiveerimisel tuleb arvestada järgmiste asjaoludega:

- Reservvõimsuste aktiveerimisel tuleb eelistada soodsama hinnaga pakkumisi, kui see on tehniliselt võimalik.
- Piiriülene reservvõimsuste aktiveerimine saab toimuda ainult juhul, kui pärast elektrienergiaturul toimunud päev-ette ja päevasisest kaubandust on selleks jäänud vaba piiriülest ülekandevõimsust va juhul, kui tegemist on vastukaubandusega.

Elering teostab piiriülest vastukaubandust põhiliselt seoses järgmiste vajadustega:

- viia piiriülestel või elektrisüsteemisestel vahelduvvoolu liinidel aktiivvõimsusvood lubatud piiridesse;
- kompenseerida alalisvooluühenduse rikkest või väljalülitumisest tingitud aktiivvõimsuse puudu- või ülejääk.

Avariireservide varud

Elering ei hangi turuosalistelt või teistelt süsteemihalduritelt reguleerimisvõimsusi ette. Teise BRELL-i lepingu osapoolle avariireservvõimsuse aktiveerimise puhul tuleb avariireservvõimsuse käivitamise initsiaatoril kompenseerida toodetud energia hind. Energia hind kujuneb vastavalt tehtud pakkumisele (pay as bid). Avariireservvõimsuse olemasolu tagamise kulud kannab täielikult osapool, kes tellis vastava avariireservvõimsuse hoidmise. Infot avariireservvõimsuste koguste ja aktiveerimisel toodetud energia hindade kohta vahetavad BRELL-i lepingu osapooled vastavalt sõlmitud kahepoolsetele lepingutele.

Elektrituru informeerimine võrgus toimunud häiretest

Juhul, kui päeva sees toimuvad muutused riikidevahelistes läbilaskevõimetes (näiteks võrguhäire tagajärjel), on süsteemihalduril kohustus teavitada sellest turuosalisi tunni aja jooksul alates vastava info saamisest. Turuosaliste teavitamine toimub vastavalt elektribörsi korraldaja kehtestatud reeglitele kiirete turuteadete ehk UMM-idega (Urgent Market Message).

Vastukaubandus

Vastukaubanduse sisu tuleneb süsteemihaldurite kohustusest vastutada elektriturule välja antud ülekandevõimsuse mahu ja sellest tulenevalt elektribörsil juba teostatud planeeritud energiavahetuse tarnete eest teiste süsteemidega.

Seega, juhul kui pärast bilansi planeerimist katkeb või väheneb süsteemidevaheline ülekandevõimsus erinevatel asjaoludel (sh nii piiriüleste ühenduste katkestus kui ka süsteemis sees olevate oluliste liinide väljalülitamised, mis piiravad riikidevahelisi füüsilisi energiavoogusid), tuleb süsteemihalduritel omavahelise koostööna turuosaliste planeeritud bilansid tagada järgmiselt:

1. Vastukaubanduse teostamiseks suurendatakse genereerimist piirkonnas, kuhu võimsusvoog siseneb ja vähendatakse genereerimist piirkonnas, kust võimsusvoog väljub. Tagamaks elektrisüsteemide võimsusbilansside jäämise tasakaalu, peab genereerimise suurendamine ja vähendamine olema samas ulatuses. Näiteks EstLink kaabli väljakukkumisel, kui planeeritud energiavoog oli suunal Soomest Eestisse 500 MW ulatuses, tuleb Eleringil tellida samas ulatuses tootmisvõimsuste ülesreguleerimised. Samal ajal Soome süsteemihaldur Fingridil tuleb käivitada samas mahus allareguleerimise võimsused.
2. Vastukaubanduseks tehtud kulud jaotatakse kahe süsteemihaldurite vahel üldjuhul võrdselt.